

tomu odpomoci, to jsou i jejich existenční otázky. Proti Léčebnému fondu jsou ve výhodě, že jejich pojištěnci skládají se z jednotného tělesa, že mohou hladce zvládnouti administrativu pomocí vlastních úřadů a že i na požadování i na poskytování dávek mohou vyvinouti jistý usměrňující vliv, neboť pojištěnci jejich jsou do značné míry v poměru podřízenosti k instancím, které vedou také agendu pojišťovací. Pro pojištěnce z toho vyplývá ovšem určité omezení volnosti. Jeden z těchto ústavů (Nemocenská pokladna čsl. státních drah) existoval jako závodní pokladna dávno před zřízením Léčebného fondu a byly u nich dříve zřízeny aspoň podpůrné fondy, takže z toho důvodu jsou instituce ty u pojištěnců více vžity. Krom toho mají značné rezervy i vlastní lázeňské domy a jiné ústavy léčebné, kdežto Léčebný fond má teprve tři vlastní léčebny lázeňské.

O jednotlivých náhradních ústavech viz ve zvláštních oddílech tohoto hesla. Pokud jde o Kněžskou nemocenskou pokladnu v Přerově, pojišťuje tato pokladna římskokatolické a řeckokatolické duchovní, pokud vykonávají úkony veřejné správy duchovní a kteří by jinak byli pojištěnci Léčebného fondu. Vešla v činnost zároveň s Léčebným fondem 1. VIII. 1926.

Karel Johanovský.

XI. Pojištění pro případ nezaměstnanosti.

Nejmladším odvětvím sociálního pojištění jest pojištění proti nezaměstnanosti, t. j. pojištění zaměstnanců (dělníků, žiženců, úředníků) proti hospodářským škodám, které vzniknou při ztrátě výdělečného zaměstnání zaměstnaneckého, jež není způsobena pracovní neschopností, nýbrž nezaviněným zrušením pracovního (služebního, námezdního) poměru výpovědí danou zaměstnavatelem ve spojení s nemožností dosíci jiného výdělečného zaměstnání zaměstnaneckého. Pojistný případ by nastával tudíž pojmově teprve tehdy, když pracovní (služební, námezdní) poměr přestal, ale z důvodů hospodářských se staví — alespoň v zásadě — nezaměstnaným na roveň ti zaměstnanci, kteří v určitém výrobním odvětví jsou výdělečně činní bez zrušení pracovního poměru pouze střídavě (na př. jedna část dělnictva továrný pracuje jeden týden, jiná druhý týden, ona první zase třetí týden, nebo jedna 14 dní, druhá skupina dalších 14

dní, kterýžto zjev se označuje německy technickým názvem „Kurzarbeit“).

První veřejnoprávní obligatorní pojištění v nezaměstnanosti bylo zavedeno v Anglii v r. 1911 zákonem o národním pojištění „National Insurance Act“, a to pro určitá odvětví výrobní, v nichž vystala značná nezaměstnanost. Byly to zejména živnosti stavební, průmysl strojírenský a stavba lodí, a počet pojištěnců činil asi 2,250.000. Poněvadž pokus měl příznivé výsledky, bylo obligatorní pojištění nezaměstnanostní rozšířeno r. 1916 na zaměstnance výroby munice, průmyslu kovodělného, zpracování koží, gumy a průmyslu chemického, v nichž se očekávala nezaměstnanost bezprostředně po skončení světové války. Tím vzrostl počet pojištěnců na 3,750.000. V r. 1920 pak rozšířena pojistná povinnost na všechny dělníky s výjimkou zemědělství a zaměstnanců v domácnosti, čímž počet pojištěnců stoupl na 12 milionů.

Veřejnoprávní korporace (města a kantony ve Švýcarsku) zřídila první pojištění v nezaměstnanosti v Bernu v r. 1893 a pokusila se ve Svatém Havlu v r. 1895 dokonce o obligatorní pojištění proti nezaměstnanosti, což však trvalo pouze dvě léta. Na podkladě dobrovolných obecních pokladen nezaměstnanostních byla vybudována zařízení v Kolíně n/Rýnem r. 1896 a v Lipsku r. 1905. Pojištění v nezaměstnanosti zařízená veřejnoprávními korporacemi doznala skutečného úspěchu teprve součinností s odborovými organizacemi, jak to učinilo belgické město Gand (Gent — podle toho t. zv. gentský systém) v r. 1901; poskytovány byly z fondu pro nezaměstnané z obecních prostředků příspěvky k podporám, jež vyplácely pokladny odborových organizací svým nezaměstnaným členům. Obdobná zařízení učinila ostatně v Belgii provincie Lutyšská již v r. 1899, ve Francii města Limoges a Dijon v r. 1897 a 1898, ale neměla onoho viditelného úspěchu jako zařízení v městě Gandu.

Poněvadž členství u odborových organizací jest dobrovolné, patří pojištění v nezaměstnanosti podle t. zv. gentského systému do skupiny fakultativního pojištění v nezaměstnanosti na rozdíl od obligatorního pojištění v nezaměstnanosti, jež jest zavedeno zejména v Anglii, v Německu, Rakousku, Itálii a Polsku. Ovšem ani tato obligatorní pojištění nejsou vybudována na principu ekviva-

lence, t. j. aby pojistné krylo výdaje pojištění, nýbrž veřejnoprávní instituce, zejména stát, musí krýtí schodky těchto obligatorních pojištění.

Do třetí skupiny péče o nezaměstnané patří pak ony systémy, kde veřejnoprávní instituce, zejména stát, hradí veškerou podporu nezaměstnaných. (Assistance aux chômeurs na rozdíl od assurance — pojištění).

Do této třetí skupiny systému péče o nezaměstnané spadá první zákonná úprava péče o nezaměstnané v Československu, jež se stala zák. ze dne 10. XII. 1918, č. 63 Sb., o podpoře nezaměstnaných. Podle cit. zákona měli českoslovenští státní občané, odkázaní svojí výživou na mzdu nebo služební požitky a podléhající obligatornímu pojištění nemocenskému, nárok na podporu v nezaměstnaní, když se marně ucházeli u veřejné nebo odborové zprostředkovatelny práce o práci. Za stejných podmínek přiznáván byl nárok také demobilisovaným osobám vojenským. O uplatněním nároku rozhodovaly místní šestičlenné výbory demobilisační, jež jmenoval politický úřad I. stolice polovinou ze zaměstnavatelů a polovinou ze zaměstnaných, členové pak si zvolili předsedu. Podpora se rovnala nemocenskému, u demobilisovaných denně 4 Kč; mimo to byl příplatek 1 Kč denně pro manželku, děti a k práci neschopné příbuzné, žijící ve společné domácnosti s podporovaným. Na základě zákonného zmocnění byl povolen jiný postup při udělování podpor v nezaměstnanosti skupinám podnikatelů, kteří nechtějící propustiti nezaměstnané dělníky, vypláceli jim nadále mzdu alespoň ve výši zmíněných podpor. Zákon nabyl účinnosti 15. XII. 1918, byl postupně prodlužován a v podstatných částech nově upraven zákonem ze dne 12. VIII. 1921, č. 322, o podpoře nezaměstnaných, jež byl novelován zák. z 21. XII. 1921, č. 482 Sb. a zák. z 21. XII. 1922, č. 400 Sb. Podle těchto zákonů měli nárok na podporu českoslovenští státní příslušníci, kteří podléhají povinnému nemocenskému pojištění a kteří, ač se hlásili u místně příslušné veřejné zprostředkovatelny práce, neobdrželi zaměstnání. O žádosti rozhodl politický úřad I. stolice. Podpora činila 8 Kč denně v obcích do 7000 obyvatel, v obcích nad tento počet 10 Kč, mimo to byl rodinný příspěvek pro manželku nebo družku 2 Kč, pro děti do 14. roku 1 Kč. Celková podpora nesměla přesahovati denně

16 Kč, resp. ve větších obcích 18 Kč. Karenční doba byla 7 dnů od uplatnění nároku. Všichni zaměstnavatelé byli povinni hlásiti uprázdněná místa u místně příslušné veřejné zprostředkovatelny práce nebo u odborové zprostředkovatelny práce, pokud kolektivní smlouvou byli k tomu vázáni. Zákon měl také ustanovení o určité pracovní povinnosti podporovaných, o pracích nouzových, zejména stavebních a o možnosti t. zv. refundací zaměstnavatelů, t. j. skupinám podnikatelů, kteří nechtějící propustiti nezaměstnané dělníky, vypláceli jim nadále částečné mzdy alespoň ve výši zákonných podpor. Pro sezonní dělnictvo stavební byla částečně odchýlná úprava vlád. nař. z 19. I. 1922, č. 11 Sb.

Systém státních podpor nezaměstnaným platil až do 31. III. 1925, načež I. IV. 1925 nabyl účinnosti zák. ze dne 19. VII. 1921, č. 267 Sb. o státním příspěvku k podpoře nezaměstnaných, jež byl novelován zák. ze dne 5. VI. 1930, č. 74 Sb. a posléze vlád. nař. (majícím legis vicem) z 29. VII. 1933, č. 161 Sb., jímž — na základě zmocňovacího zák. ze dne 9. června 1933, č. 95 Sb. o mimořádné moci nařizovací — byl nově — přechodně pro dobu od 16. IX. 1933 do 31. XII. 1935 — upraven státní příplatek k podporám nezaměstnaných. Nař. č. 161/1933 Sb. bylo prodlouženo do 31. března 1936 (nař. č. 260/1935 Sb.).

Nositelé fakultativního pojištění v nezaměstnanosti, kteří vyplácejí státní příplatek k podporám nezaměstnaných. Nositeli pojištění jsou odborové organizace zaměstnanců, které podle svých stanov a pravidel poskytují členům podpory v nezaměstnanosti. Odborové organizace ty jsou zřízeny jako spolky na podkladě zákona spolkového. Na konci r. 1933 bylo těchto odborových organizací, zmocněných k výplatě státního příplatku k podpoře nezaměstnaných, 147. Odborová organizace, která chce svým členům zprostředkovati výplatu státního příplatku k podpoře v nezaměstnanosti, musí to ohlásiti ministerstvu sociální péče. S výplatou státního příplatku k podpoře v nezaměstnanosti může odborová organizace počítati teprve, až dostane k tomu od vlády svolení. Zásady podpůrných pravidel byly upraveny vládní vyhláškou ze dne 26. I. 1934, č. 39 Sb. Na tomto podkladě budou podpůrná pravidla, stanovy a jich změny schvalovány ministerstvem sociální péče, čímž se stanou účinnými. (Podle původních

norem zákona č. 267/1921 Sb. bylo považováno za žádost odborové organizace za schválenou, nedošlo-li od ministerstva sociální péče zamítavé vyřízení do dvou měsíců).

Odborové organizaci jest se při výplatě státního příplatku k podpoře v nezaměstnanosti řídití těmito ustanoveními:

1. Členství v odborové organizaci nesmí býti vázáno jinou podmínkou než tím, že člen jest zaměstnán v příslušném pracovním odboru a platí organizaci stanovené příspěvky; odborová organizace může však ze závažných důvodů omeziti členská práva některého ze svých členů pouze na nárok na podporu v nezaměstnanosti a státní příplatek k ní a upravití přiměřeně povinnosti tohoto člena. Při volbě organizace a zjištění příslušnosti k ní zaručuje se zaměstnancům plná svoboda. (V praxi jest sporno, jsou-li odborové organizace povinny přijmouti kteréhokoliv zaměstnance za neplnoprávního člena, jak to intendoval zák. č. 267/1921, a č. 74/1930 Sb.)

2. Odborová organizace jest povinna vyžádati si od každého člena prohlášení, je-li členem jiné odborové organizace a jeho rozhodnutí, ve které odborové organizaci chce uplatňovati nárok na státní příplatek. Dále jest povinna vystouplému svému členu vydati členskou knížku obsahující osvědčení o době členství v této organizaci nebo jiný doklad o tom.

3. Podmínky poskytování podpor v nezaměstnanosti a vliv neplacení členských příspěvků na ně, musí býti ve stanovách nebo pravidlech pevně stanoveny. Neplacení příspěvků pro nemoc, pokud nepřesahuje doby 6 týdnů, nemůže odůvodniti ztrátu nároků na podporu v nezaměstnanosti.

4. Přiznání státního příplatku musí býti vázáno na průkaz, že se nezaměstnaný marně hlásil o zaměstnání u veřejné zprostředkovatelné práce nebo u odborové zprostředkovatelné práce, která bude v tom směru uznána za rovnocennou zprostředkovatelně veřejné, ihned, jakmile se stal nezaměstnaným, a že se hlásil o podporu v nezaměstnanosti; další placení státního příplatku jest vázáno na průkaz, že se nezaměstnaný hlásil alespoň třikrát v týdnu u veřejné zprostředkovatelné práce, neb místa, které zprostředkovatelná označila, anebo u obce pobytu, je-li zprostředkovatelná od ní vzdálena více než 3 km, leč by mu to bylo z vážných důvodů znemožněno.

5. O přiznání, odeprání nebo zastavení podpory v nezaměstnanosti a státního příplatku rozhodne výbor odborové orga-

nisace podle svých stanov nebo řádů o tom jednajících.

6. Podpory v nezaměstnanosti a státní příplatek k nim musí býti účtovány odděleně od ostatního hospodářství odborové organizace.

7. Odborová organizace jest povinna podrobiti se státnímu dohledu na hospodaření státním příplatkem, který provádí ministerstvo sociální péče a ministerstvo financí, kterážto ministerstva určí také způsob účtování státního příplatku odborovou organizací, jakož i provádění státního dohledu. Prováděje tento dohled, může ministerstvo sociální péče v dohodě s ministerstvem financí státní příplatek odeprání, zastavení, anebo rozhodnutí o jeho výši.

Prokáže-li se, že odborová organizace opětovně vyplatila proti ustanovení zákona státní příplatek, může jí vláda (podle norem přechodně zastavených ministr sociální péče na základě usnesení vlády) odníti další vyplácení státního příplatku k podpoře v nezaměstnanosti.

Pojištěnci pro nárok na státní příplatek k podpoře nezaměstnaných. Nárok na státní příplatek k podpoře v nezaměstnanosti mohou si zajistiti příslušníci Čsl. republiky, kteří podléhají povinnému nemocenskému pojištění, stanou-li se členy odborové organizace zaměstnanců, která podle svých stanov a pravidel poskytuje členům podpory v nezaměstnanosti. Příslušníci cizích států mohou obdržeti státní příplatek k podpoře v nezaměstnanosti za týchž podmínek jako příslušníci Čsl. republiky, má-li tento cizí stát obdobné opatření a nakládá-li s příslušníky Čsl. republiky jako se svými státními příslušníky. Je-li nezaměstnaný členem několika odborových organizací, má v nezaměstnanosti nárok na státní příplatek k podpoře v nezaměstnanosti toliko v jediné odborové organizaci.

Podle doslovu zákona mohli by se tudíž státi pojištěnci pro nárok na státní příplatek k podpoře v nezaměstnanosti osoby, jsoucí v námezdním (pracovním, služebním) poměru, pokud nekonají práce (služby) pouze jako vedlejší zaměstnání nebo příležitostně; z důvodů sociální ekvity připouští však prakse vstup za člena odborové organizace zmocněné ku výplatě státního příplatku i osobě, u níž pracovní (služební) poměr námezdní přestal, tedy osobě již nezaměstnané, u níž pojistný případ, proti jehož riziku se chtěla pojistiti, již nastal.

O nároku na státní příplatek k podpoře nezaměstnaných. Nárok na státní příplatek k podpoře nezaměstnaných mají členové odborových organizací, zmocněných k výplatě státního příplatku, byli-li po předepsanou dobu členy odborové organizace, stali se nezaměstnanými a marně se hlásili o zaměstnání u veřejné zprostředkovatelné práce nebo u odborové zprostředkovatelné práce, která byla uznána za rovnocennou veřejné zprostředkovatelné práce; nárok dlužno uplatňovati přihláškou u odborové organizace.

Nároku na státní příplatek k podpoře v nezaměstnanosti nemá:

1. kdo nemá nároku na podporu v nezaměstnanosti podle stanov (podpůrných pravidel) odborové organizace (Ustanovení to jest důsledkem zásady, že státní příplatek jest annex podpory organizační);

2. kdo má sice nárok na podporu v nezaměstnanosti podle stanov odborové organizace, ale nebyl před tím, než se stal nezaměstnaným, již po 6 měsíců (podle norem přechodně po dobu od 16. IX. 1933 do 31. III. 1936 zastavených 3 měsíce) jejím členem. Započítává-li však odborová organizace vystupujícímu členovi do členské doby i členství v jiné odborové organizaci, platí to i pro státní příplatek. Pro osoby, které se stanou členy odborové organizace teprve po 10. VIII. 1933 (vyhlášení vlád. nař. z 29. VII. 1933, č. 161 Sb.), stanoví se jakožto podmínka pro přiznání nároku na státní příplatek dokonaná jednoletá doba členská. Jakýkoliv zákup členské doby jest nepřijatelný.

3. kdo stávkuje nebo je z práce vyloučen, po dobu stávky nebo výluky. Za výlukou se nepokládá dočasné propuštění zaměstnanců, způsobené nedostatkem surovin či polotovarů nebo zastavením dopravy bez viny propuštěných ze zaměstnání, byť nedostatek vznikl v důsledku stávky či výluky;

4. kdo byl vlastní vinou ze zaměstnání propuštěn, nebo kdo dobrovolně práci opustí bez závažné příčiny;

5. kdo pro své tělesné nebo duševní vlastnosti není pravidelného zaměstnání schopen;

6. kdo požívá nemocenského od některého nositele nemocenského pojištění;

7. kdo se zdržuje mimo území republiky Československé;

8. sezonní dělníci vyjma ty, kteří budou vyňati zvláštním vládním nařízením. (Poněvadž pojem sezonního dělníka resp. se-

zonní práce není vyhraněn, byly schváleny podpůrné řády různých odborových organizací dělnických, jež zahrnují ve svém členstvu také příslušníky oborů obecně zvaných sezonními, na př. stavební dělnictvo. Schválením těchto podpůrných řádů byl dotčeným kategoriím dělnickým v zásadě také přiznán nárok na státní příplatek k podpoře v nezaměstnanosti.)

Nároku na státní příplatek k podpoře v nezaměstnanosti pozbývá:

1. kdo pozbyl nároku na podporu v nezaměstnanosti podle stanov (podpůrných pravidel) odborové organizace;

2. kdo odmítl práci nabídnutou mu veřejnou nebo odborovou zprostředkovatelnou práce nebo jiným veřejným orgánem i přes to, že nabídnutá práce jest přiměřená jeho tělesným silám a zdravotnímu stavu, a neznemožňuje mu návrat do jeho pravidelného povolání (podle norem přechodně zastavených; přes to, že nabídnutou práci může zastávat a že práce není toho rázu, aby ohrozila jeho odbornou výkonnost) a jest placena podle platných mzdových tarifů nebo podle mezd obvyklých v místě, kde se má práce konati; má-li nezaměstnaný přijmouti práci mimo místo svého pobytu, jest mu zaručena bezplatnou dopravu do místa pracovního k nastoupení práce. Nezaměstnaný není povinen přijmouti práci v podniku, v němž jest stávka nebo výluka;

3. kdo odmítl vykonávat občasně, veřejně užitečné práce, zprostředkovatelnou práce nebo jiným veřejným orgánem mu přikázané po dobu, úměrnou týdennímu požitku, plynoucímu jemu ze státního příplatku k podpoře v nezaměstnanosti, ačkoliv nabídnutá práce jest přiměřenou jeho tělesným silám a zdravotnímu stavu a neznemožňuje mu návrat do jeho pravidelného povolání a jest placena podle platných mzdových tarifů anebo podle mezd obvyklých v místě, kde se má práce konati. Je-li stávka nebo výluka, není nezaměstnaný povinen práci přijmouti;

4. kdo požíval v jednom roce státního příplatku v nezaměstnanosti po dobu 26 týdnů, vyplácí-li odborová organizace podporu v nezaměstnanosti v údobích týdních, anebo po dobu 6 měsíců, vyplácí-li jí v údobích měsíčních, počítáno ode dne, za který byl státní příplatek vyplacen jako za první den nezaměstnanosti. Státní příplatek se může takovému členovi vypláceti za splnění ostatních podmínek teprve tehdy, je-li po dalších 6 měsíců členem odborové organizace. Jde-li o člena, který vy-

čerpal nárok na podporu a státní příplatek podle ustanovení pro případ mimořádné nezaměstnanosti, může se takovému členu vypláceti nový státní příplatek za splnění ostatních podmínek teprve tehdy, je-li po další 3 měsíce členem odborové organizace;

5. u koho dodatečně se zjistí nebo nastanou okolnosti, které vylučují z nároku na státní příplatek, nebo kdo si dal vypláceti státní příplatek současně od více odborových organizací.

O výši státního příplatku k podpoře nezaměstnaných. A. Podle vládn. nař. č. 161/1933 Sb. (jež platí do 31. III. 1936), rovná se státní příplatek co do výše dvojnásobku podpory, kterou podporovanému vyplácí odborová organizace ze svých peněz. (Původně činil státní příplatek normálně jednonásobek organizační podpory, zák. ze dne 5. VI. 1930, č. 74 Sb. byl zvýšen na trojnásobek resp. na čtyřnásobek.) U ženatého člena nebo provdané členky, avšak bezdětných, dále u svobodného člena nebo svobodné členky, kteří pečují o jednu osobu (dítě nebo rodiče), činí státní příplatek dva a půlnásobek organizační podpory. U ženatého člena nebo provdané členky, kteří pečují mimo manželku (manžela) alespoň o jednu osobu (dítě nebo rodiče) a u svobodného člena (členky), kteří pečují alespoň o dvě osoby (děti nebo rodiče), činí státní příplatek trojnásobek organizační podpory.

Až do novely č. 161/1933 byla výplata státního příplatku neodvislou od majetkových poměrů podporovaného nezaměstnaného člena odborové organizace. Vládn. nař. č. 161/1933 stanoví však, že u členů, kteří mají z jakýchkoliv pramenů příjem rovnající se alespoň mzdě (platu), která při plném zaměstnání v jejich pravidelném povolání odpovídá za výplatní období platnému mzdovému tarifu nebo mzdě v místě zaměstnání obvyklé, činí státní příplatek tolik, co organizační podpora, tedy jednonásobek. Ženatí členové nebo provdané členky odborových organizací mají z důvodu manželství nárok na vyšší výměru státního příplatku jen v tom případě, žijí-li s druhým manželem ve společné domácnosti nebo přispívají-li skutečně ze svých příjmů převážnou měrou na výživu druhého manžela. Jsou-li podporováni v jedné a téže rodině dva nebo více členů, žijících ve společné domácnosti, může nárok na vyšší výměru státního příplatku uplatňovati pouze jeden z nich, a to ten, u něhož státní příplatek by byl vyšší. Druhému a dalším členům rodiny přísluší jen polovina státního

příplatku, na který by jinak měli nárok. Osoby ovdovělé, rozloučené nebo rozvedené, pokud se nemusejí starati o děti z předchozího manželství nebo o dřívější manželku (dřívějšího manžela), posuzují se jako osoby svobodné.

Minimum organizační podpory činí 75 h denně a státní příplatek nesmí převyšovati částku 12 Kč denně. U odborových organizací, kde člen platí na členském příspěvku alespoň 5 Kč týdně, stanoví se pro tyto členy nejvyšší částka, kterou nesmí státní příplatek převyšovati, na 15 Kč denně. (Podle zák. č. 74/1930 Sb. činí maximum státního příplatku 18 Kč denně.) Součet podpory a státního příplatku nesmí převyšovati dvě třetiny mzdy (platu), která při plném zaměstnání v jejich pravidelném povolání odpovídá za výplatní období platnému mzdovému tarifu nebo mzdě v místě zaměstnání obvyklé; oč tento součet převyšuje dvě třetiny této mzdy, o to se sníží státní příplatek. (Podle zák. č. 74/1930 Sb. byl stanoven limit dvou třetin poslední mzdy nezaměstnaného; při přechodném, hůře placeném zaměstnání, netrvali déle tři měsíců, jest při posuzování poslední mzdy nezaměstnaného se řídití mzdou zaměstnání, jež toto přechodné předcházelo.)

B. O výši státního příplatku pro případ mimořádné nezaměstnanosti. Zák. č. 74/1930 Sb. bylo stanoveno, že člen odborové organizace, který ještě nenabyl nároku na podporu v nezaměstnanosti podle stanov odborové organizace nebo nárok na podporu a státní příplatek již vyčerpал, a který následkem déle trvajících nepříznivých poměrů na trhu práce (mimořádná nezaměstnanost) jest bez své viny nezaměstnaným a tím ohrožen na výživě své i své rodiny, má nárok na mimořádnou podporu v nezaměstnanosti a státní příplatek po dobu třinácti týdnů v roce. Den, od kterého jest považovati všeobecně nebo v některém odvětví výdělečné činnosti anebo v některém územním obvodu nezaměstnanost za mimořádnou, určí ministr sociální péče v dohodě s ministrem financí, průmyslu, obchodu a živností a ministrem zemědělství vyhláškou v Úředním listě republiky Čsl. Vyhláška taková stala se dne 29. XII. 1930 a účinnost její se postupně prodlužuje.

Minimum podpory, kterou v případě mimořádné nezaměstnanosti vyplácí odborová organizace ze svých peněz, stanoveno na 25 h denně, státní příplatek k organizační podpoře na 1.75 Kč denně, v pří-

padech, kde se poskytuje státní příspěvek v multiplu organizační podpory, na 2·25 Kč denně. Je-li organizační podpora vyšší než 25 h, zvyšuje se státní příspěvek (1·75 Kč resp. 2·25 Kč) o násobek tohoto zvýšení organizační podpory, při čemž celkový státní příspěvek nesmí převyšovati 6 Kč denně, v případech, kdy člen platí na členském příspěvku alespoň 5 Kč týdně, 7·50Kč denně.

K provedení zák. ze dne 19. VII. 1921, č. 267 Sb., bylo vydáno vlád. nař. ze dne 29. VIII. 1924, č. 186 Sb., v němž stanoven přesně postup při uplatňování nároku na podporu v nezaměstnanosti a státní příspěvek, vyřízení odborovou organizací a postup při vyúčtování s ministerstvem sociální péče po skončení jednotlivých případů nezaměstnanosti; k nařízení tomu připojeny vzorce členské přihlášky, přihlášky o podporu v nezaměstnanosti, potvrzení zprostředkovatelnou práce, poukaz na podporu v nezaměstnanosti, potvrzení za vyplacenou podporu, průkazní lístek nezaměstnaného a stručné právní pokyny pro nezaměstnaného.

Vládní nařízení to bylo částečně změněno a doplněno na dobu od 16. IX. 1933 do 31. III. 1936 vlád. nař. ze dne 29. VII. 1933, č. 162 Sb. (prodlouženým nař. č. 261/1935 Sb.), v němž zejména stanoveno, že výše poslední mzdy a důvod rozvázaní posledního pracovního poměru má býti ověřen zaměstnavatelem, což souvisí s ustanovením vlád. nař. č. 161/1933, že zaměstnavatel jest povinen na žádost nezaměstnaného nebo orgánů, zúčastněných při provádění zákona, udati výši poslední mzdy (platu) nezaměstnaného a uvést, z jakého důvodu byl nezaměstnaný z práce propuštěn; když z jakéhokoliv důvodu (úmrtí, zánik podniku a pod.), nelze obdržeti potvrzení zaměstnavatele, stvrzuje výši poslední mzdy (platu) příslušný nositel nemocenského pojištění.

Podle vlád. nař. č. 161/1933 Sb. byla pak vydána vlád. vyhláška z 26. I. 1934, č. 39 Sb., kterou se upravují zásady Podpůrných pravidel při úpravě státního příspěvku k podporám v nezaměstnanosti, ve kteréžto vyhlášce se jedná o zřízení a správě fondu na podporu nezaměstnaných, o členských příspěvcích (mají se zásadně platiti podle hodinové, týdenní nebo měsíční mzdy — služného), o podmínkách pro získání nároku na podporu v nezaměstnanosti, o výměře podpor v nezaměstnanosti, o zjišťování nároku na podporu v nezaměstnanosti, o uplatňování nároku na podporu

v nezaměstnanosti, o rozhodování o nároku na podporu v nezaměstnanosti, o tom, kdo nemá nároku na podporu v nezaměstnanosti a kdo nároku takového pozbývá a konečně o vyúčtování státního příspěvku s podporou v nezaměstnanosti po skončení podpůrné doby.

Tak zvaná produktivní péče o nezaměstnané. Vzhledem k názoru, že by se mohlo nezaměstnanosti čeliti tím, že nezaměstnaní by se přikazovali na nouzové práce, jež podniká veřejnoprávní osoba právnická ve veřejném zájmu, byla zák. ze dne 5. VI. 1930, č. 74 Sb., upravena t. zv. produktivní péče o nezaměstnané. Prováděcí nařízení vládní bylo vydáno dne 20. VI. 1930 pod č. 79 Sb. Nouzovými pracemi se rozumějí práce, jež podniká stát, země, okres, obec nebo jiná veřejnoprávní osoba právnická ve veřejném zájmu (na př. stavba a úprava silnic a cest všeho druhu, přechodů, vodotečí, práce zalesňovací, rekultivace pozemků zničených dolováním, stavby pozemní všeho druhu, vyjma budov sloužících převážně k účelům bytovým, pokud nepožívají podpory podle zákona o stavebním ruchu). Při pracích těch jest především zaměstnávati osoby, které dostávají podporu od odborové organizace a státní příspěvek v nezaměstnanosti; přibírají-li se k těmto pracím jiné osoby nezaměstnané, jest při jich výběru dáti přednost těm, jichž výživa, jakož i výživa jejich rodin jest více ohrožena. Osoby dostávající podporu a státní příspěvek jsou povinny nouzovou práci, přikázanou jim okresním úřadem nebo veřejnou zprostředkovatelnou práce, přijmouti, pokud při této práci není stávkou nebo výlukou a pokud jest tato práce jejich tělesným silám a duševním schopnostem přiměřená a neporušuje jejich zvláštní odborné způsobilosti, a to i když jest jim přikázána mimo místo jejich dosavadního pobytu, pokud by jejich odděleným bydlením nebyla ohrožena výživa jejich rodiny. Na mzdu osob z nezaměstnaných k nouzové práci přivzatých nebo přikázaných, přispívá stát veřejnému stavebníkovi částkou nejvýše 10 Kč denně za osm hodin pracovních. O pracovní době při nouzové práci platí ustanovení zákona o osmihodinové době pracovní. Žádosti veřejných stavebníků jest předložiti ministerstvu sociální péče. Při nouzových pracích musí se platiti mzda podle platného mzdového tarifu nebo podle sazeb obvyklých v místě, kde se má práce konati.

Administrativní opatření státní správy v oboru péče o nezaměstnané.

Světová hospodářská krise projevila se v Československu citelněji od počátku roku 1930. Proto vláda učinila opatření t. zv. stravovací akce od podzimu r. 1930 pro nezaměstnané na výživě ohrožené, neboť více než 60% všeho dělnictva nebylo organizováno v odborových svazech, zmocněných k výplatě státního příspěvku k podporám v nezaměstnanosti. Stravovací akce byla organizována tak, že každému politickému okresu do akce pojatému se přidělila ze státních peněz určitá peněžitá částka spolu s příslušným počtem poukázek na potraviny, částce té odpovídajícím. Poukázky měly dílec vztahující se na stravovací akci z prostředků státních a dílec určený na podpůrnou akci z prostředků okresů nebo obce. Poukázky na potraviny zněly na 10 Kč, byly nepřenositelné na jinou osobu a opravňovaly k odběru určitých potravin, a to mouky, chleba, tuků, brambor, cukru, mléka. Od 1. XII. 1930 byla zavedena také pomocná akce pro děti nezaměstnaných nebo omezeně pracujících živelů (t. zv. mléčná akce), spočívající v tom, že živelům rodin byly vydávány poukázky na mléko (½ litra denně pro jedno dítě). Rozvrh prostředků poskytnutých státem děje se ministerstvem sociální péče na jednotlivé okresy podle počtu nezaměstnaných a v okresech pak za spolupůsobení sociální komise na jednotlivé obce, jejichž prostřednictvím se vydávají individuálně poukázky na stravovací akci, a to nejvýše v hodnotě 20 Kč denně pro vícečlennou rodinu. V zimním období 1933, 1934 a 1935 byla zvláštní akce uhelná a akce přidělu cukru rodinám nezaměstnaných nebo omezeně pracujících živelů; mimo to byla zavedena t. zv. akce chlebová. V akci stravovací se pokračuje od podzimu 1930 stále, rovněž i v mléčné akci, neboť počet neumístěných uchazečů, jenž dosáhl v únoru 1933 největší výše 920.182 neumístěných uchazečů, v srpnu 1935 činil 557.706 a v prosinci 1935 797.190.

Mimo tyto generální akce stravovací a podpůrné zřídila státní správa v r. 1934 dva tábory pracovní pospolitosti mládeže v Terezíně a u Spišské Nové Vsi. Mladí nezaměstnaní, dobrovolně se přihlásivší, byli v počtu vždy 200 umístěni ve zmíněných táborech a pracovali na pozemních pracích (silnice, stavba dráhy), dostávali normální mzdu, vedli tábor ve vlastní režii, měli zkrácenou pracovní dobu a čistý přebytek se rozdělil po skončení tábora mezi účastníky pracovní pospolitosti.

Legislativní problémy v oboru

péče o nezaměstnané. Systém fakultativního pojištění v nezaměstnanosti, jak plyne ze zák. č. 267/1921 Sb. vztahuje se pouze na zaměstnance, kteří se stali členy odborových svazů zmocněných k výplatě státního příspěvku. Ježto takto organizovaných zaměstnanců jest v Československu jen asi 40% všech zaměstnanců, ozývaly se brzy po účinnosti zákona r. 1925 hlasy domáhající se obligatorního pojištění v nezaměstnanosti. Ministerstvo sociální péče zřídilo v r. 1931 zvláštní komisi pro přípravu příslušných norem, práce této komise nevedly posud k cíli, jednak pro odmítavé stanovisko zaměstnavatelských členů komise, jednak pro hospodářskou depresi, která do konce r. 1935 podstatně nepolevila. Mimo rámeček komise bylo uvažováno o takové úpravě obligatorního pojištění v nezaměstnanosti, která by z důvodu levné administrativy a zachycení pokud možno všech zaměstnanců se přimykala úzce k nemocenským pojišťovnám jakožto nositelům nemocenského pojištění, na kteroužto složku veřejné péče se zhusta převaluje péče o nezaměstnané, kteří jsou uznáni nemocnými a tím dostávají nemocenské, jež tak nechtěně přejímá funkci peněžité podpory v nezaměstnanosti. Jako nositel pojištění v nezaměstnanosti by mohly přijíti v úvahu jen velké organismy celostátní, a to snad — vzhledem k dělenému nemocenskému pojištění mezi dělníky a úředníky (zřízence) — jednak Ústřední sociální pojišťovna (pro dělníky), jednak Všeobecný pensijní ústav (pro zaměstnance ve vyšších službách), ovšem s odděleným účetnictvím pro složky pojištění v nezaměstnanosti, které by, pokud jde o přihlášky, odhlášky, evidenci, placení pojištění a bezprostřední styk s pojištěnci, bylo vedeno od nemocenských pojišťoven za stálého styku a úzké souvislosti s veřejnými zprostředkovatelnami práce, pro něž byl by vypracován návrh zákona pro celostátní organizaci zprostředkování práce.

Jan Brablec.

XII. Pojištění (invalidní a starobní) osob samostatně hospodařících.

Zavedení veřejnoprávního sociálního pojištění pro osoby samostatně hospodařící domáhali se živnostníci a obchodníci již před světovou válkou. Když pak po válce samostatný stát Československý přikročil k uzákonění dlouholetého požadavku dělnického po zavedení invalidního, starobního a pozůstalostního pojištění dělníků, žádali nejen